

ЗАБОРАВЉЕНИ ЈУНАК – СТЕВАН Н. ШВАБИЋ

Милан Аксентијевић*

Стеван Швабић рођен је 1. новембра 1865. године у селу Божурња код Тополе поред Крагујевца, а гимназију и пољопривредну школу похађао је у Краљеву. Са 18 година отишао је у српску војску и завршио подофицирску школу (1885). Учесник је Српско-бугарског рата 1892. године. Исте године унапређен је у коњичког официра. Године 1912. добио је чин потпуковника, а 1913. постао је командант Пчињског округа.

Војну науку и ратну вештину стицао је и кроз ратну праксу, учествујући у оба балканска и у Првом светском рату. Много је научио и од великих српских војвода, команданата армија – Мишића, Степановића, Штурма и од начелника штаба Врховне команде Путника, када су они подносили рапорт, процењивали борбену ситуацију и предлагали одлуке краљу Петру и регенту Александру. Швабић је био ађутант престолонаследника Александра, команданта 1. армије за време балканских ратова 1912. и 1913. године.

У Првом светском рату, 1915. године, као командант пука у борбама у долини реке Мораве, био је рањен и заробљен. У заробљеништву је био у околини Салцбурга, где је остао до краја рата – новембра 1918. године.

Када се враћао из заробљеништва са 470 официра и 300 војника, 5. новембра 1918. зауставили су га на Љубљанској железничкој станици и замолили да им помогне у одбрани Љубљане и сређивању стања у Словенији.

Швабић у својим сећањима на моменте који су одлучујуће утицали на њега да остане и помогне, каже: „На Љубљанској железничкој станици ври као у кошници. Многобројни возови препуни војника бивше Аустроугарске армије, у повратку са италијанског фронта закрчили су станицу. Ми, онако ненаоружани упадосмо у ту гомилу наоружаних, разузданих, обезглављених и на свако зло спремних бивших војника, који су се без икаквог реда враћали са фронта и успут пљачкали и отимали све на шта су налетели журећи да што пре стигну својим кућама.”

Власт није имала снаге да заведе ред.

Швабић даље наводи: „Знајући да је Љубљана била стратегијска основица и центар из кога се снабдевала аустријска војска на италијанском фронту, проценио сам да у њој мора бити смештен огроман ратни материјал којег је требало сачувати за нашу државу, као и да се благовремено запоседне Љубљана, њена област и Трбовље (чувени рудници угља) и да се све то сачува од Италијана који су наступали за растуреном аустријском војском.”

* Милан Аксентијевић је генерал-мајор у пензији.

Зато је пристао да остане заједно са својим официрима и војском и ставио се на располагање Народној влади Словеније и Народном вијећу у Загребу. О томе пише: „За трен ока сам одлучио да са свим официрима и војницима останемо у Љубљани, да заведем ред и мир и да сачувамо све оно што је било изложено опасности да пређе у туђе руке. Иако изнемогли, измучени и изгладнели остали смо да помогнемо стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Официри и војници су са пажњом и одушевљењем саслушали моју одлуку.”

На више места Швабић истиче да су му свакодневно пристизали и добровољно приступали војници и старешине из заробљеништва из разних логора Аустрије, иако су могли једноставно да продуже пут својим кућама. Они су сматрали да је њихова патриотска дужност да остану и помогну колико могу. Нису хтели да буду нови „Бранковићи”.

Швабић је постао командант српске војске у Љубљани и деловао је у име Антанте. Од српских официра и војника – бивших заробљеника формирао је српски 26. пешадијски пук, јачине око 2.000 људи. У саставу су била 2 пешадијска батаљона, 1 коњички ескадрон, 2 топовске батерије и 1 митраљеска чета. Са том јединицом је одржавао ред и мир у Љубљани и индустријским градовима. Разоружавао је распуштenu и разуларену Аустроугарску војску. На свим правцима где су Италијани наступали организовао је „даљинско извиђање и осматрање”. На тај начин је контролисао њихово наступање док су полако, без отпора, заузимали словеначку територију и дошли пред саму Љубљану.

Самостално је одлучио да се расположивим снагама супротстави даљем надирању Италијана, иако га је председник Народне владе Погачник наговарао да то не чини, сматрајући да српске снаге нису довољно јаке да зауставе Италијане и да зато може доћи до великих жртава међу локалним становништвом.

Швабић је 9. новембра 1918. са једним пешадијским батаљоном и једном митраљеском четом заузео положаје на линији Верд–Расковец (кота 656) – Пекел (Јеринов грч) – Заплана. Претходно је 7. новембра уредио да у састав снага за одбрану Љубљане уђу комплетне аустроугарске јединице које су се затекле у Љубљани. То су биле: Чехословачка легија (јачине око једне пешадијске бригаде) и 4. босанско-херцеговачка регимента (јачине пешадијског пука), намењене за непосредну одбрану града, за извођење активних дејстава и прихват снага са прве борбене линије.

Они историчари који злонамерно истичу да је пред Италијане, пред италијанску дивизију, изашао са 300 војника и пар митраљеза, потцењују и вређају, како италијанску војску и њену обавештајну службу, тако и организатора одбране и генијалног официра – стратега, који је у датом тренутку користио расположиве снаге и средства на најбољи могући начин, преузимајући на себе велику историјску и војничку одговорност.

Потпуковник Швабић је на себе преузео одговорност за ту смелу војничку операцију. Када му је генерал Иштвановић, представник Привремене владе СХС из Загреба рекао у Љубљани да нема право да наступа у име Антанте, пошто нема писменог овлашћења, одговорио је да ноту Италијанима потписује он и да ће лично за то и одговарати. Злонамерно се префуткује чињеница да је италијанска дивизија која је лукаво наступала за разбијеном аустроугарском војском у Љубљани налетела на снаге јачине око једне дивизије које су сачињавале српско-босанско-херцеговачко-чехословачке снаге са великим ратним искуством и ореолом одличних ратника.

Да би Италијани освојили Љубљану морали би, према грубим проценама и тада важећим нормама, одвојити снаге јачине три дивизије (једне армије).

Такође, је веома значајно истаћи чињеницу да Италијани нису дочекали крај рата на реци Сочи, већ дубоко на својој територији, на реци Пијави у дубокој дефанзиви, спремни на даља повлачења. Чињеница је да су им Трст и Љубљана били ратни циљеви које у крвавим трогодишњим борбама нису достигли, а камоли заузели. Стога су одустали од намере да своје ратне циљеве реализују у време када је завладао мир у искрвављеној Европи и у време интензивних преговора о миру и одређивању нових граница.

На крају су Италијани покушавали да на другим правцима заобиђу главне снаге у Љубљани. Познати су њихови неуспели покушаји да оклопним возом продру до правцем Горица – Бохињска Бистрица – Јесенице, где су их Швабићеви истурени извиђачки одреди, уз помоћ мештана и других родољуба, увек борбом заустављали и враћали на полазне положаје. Такође, неуспели су покушаји да продру правцем Трбиж – Крањска Гора – Јесенице, где су их сачекали истурени Швабићеви одреди и словеначке патриоте и тада борбом враћали.

Све то потпуковник Швабић је предвидео и о томе у својим успоменама каже: „Појединим војничким саставима затворио сам и обезбедио све правце који воде од Италије према Словенији, где сам организовао даљинско и ближинско извиђање.” Величина јединице зависила је од капацитета правца, записао је врхнички јупан у својим сећањима на те историјске дане.

Те изгубљене битке на помоћним правцима један су од разлога због којег су Италијани одустали од борбе за Љубљану.

Потпуковник Швабић је 13. новембра имао последњу прилику да одустане од своје намере. „Био сам много слабији од Италијана, али сам много полагао на морал својих официра и војника који су ми сваког тренутка испољавали готовост да ће се са Италијанима понети.” Сматрао је да ће борбом спречити продор Италијана у Љубљану – престоницу младе државе у формирању и да ће тако скинути са себе одговорност. Наиме, код њега је у Домобранску касарну дошао председник Владе Погачник (могао га је једноставно позвати на седницу Владе) и саопштио намеру Владе да без борбе дозволи улазак Италијана у Љубљану, да им обезбеди смештај у једној од касарни и да ће прогласом позвати народ на мир и разумевање таквог поступка. Закључак је био да је боље сачекати резултате Париске мировне конференције него тући се са Италијанима. Погачник је истакао да сматра да је Швабићева јединица релативно мала и недовољна да од јаким италијанских снага одбрани Љубљану. Погачник се бојао да ће, ако дође до борбе, град бити разрушен, а цивилне жртве велике.

Швабић му је, како пише, на расстанку рекао: „Господине Председниче, немојте издавати никакве објаве. Ја вам гарантујем да до сутра до подне Италијани неће ући у Љубљану. Сутра у подне ја ћу доћи и саопштити Вам шта сам решио да радим.” Дале наставља: „Ноћу између 13. и 14. новембра размишљао сам шта да радим, (све-стан је био да је остао сам, извршио је припрему команде и јединица) и на крају сам се одлучио да Италијанима оружјем забраним улазак у Љубљану и даље.”

О својој одлуци прво је обавестио генерала Симовића, кога је Врховна команда поставила као свог представника код Народног већа у Загребу. После телефонске консултације договорили су се да потпуковник Швабић прво упути ноту италијанском команданту у Логатцу. Такође, договорили су се о садржају ноте коју је Швабић требало да напише. Симовић се сложио са одлуком Швабића да се Италијанима не дозволи улазак у Љубљану. Вероватно је Симовић обавестио Врховну ко-

манду српске војске о намерама потпуковника Швабића и да је добио прећутно одобрење. Зна се ко ће бити кривац ако акција не успе!

Швабић је ноту написао, а на италијански превео потпуковник Улмански (један од представника војске код Народног већа у Загребу).

Нота је гласила:

„Војска Краљевине Србије, у име Антанте, запосела је Област Љубљане. Имам наређење, да спречим сваки улазак савезничким италијанским трупима у запоседнуту Област. Биће ми врло непријатно, ако у циљу извршења наређења, будем морао употребити оружје, за шта имам овлашћење. Ако би морало доћи до проливања савезничке крви, Српска војска скида са себе сваку одговорност. Молим Команданта да нареди да се савезничка италијанска војска заустави на вододелници Соче и Саве, док Краљевска Српска Влада ово питање не регулише са Краљевском Италијанском Владом.

Командант Српских трупа у Словеначкој,
потпуковник Стеван Швабић с. р.

Швабић је, упозоравајућом и врло коректном нотом, италијанском команданту дивизије генералу Јулију Латину показао да је не само одличан војник и стратег, већ да је и префињен и добар дипломата. Ретко се у историји ратова дешава да командант једне стране пред сукобом упозори противника и да тако избегне сукоб са несагледивим последицама. Оштро и јасно, војничким речником, ставио је до знања да не блефира и да озбиљно намерава да војном акцијом спречи даље напредовање Италијана и њихов улазак у Љубљану. Истовремено је уљудно и са високим поштовањем савезничке војске, бираним речима, упозорио: „Молим Команданта да изда наређење својим јединицама да се италијанска војска заустави на вододелници Соче и Саве.” То је линија која је одређена Лондонским споразумом у преговорима када је Италија приступила Антанти. Он је довољно одлучно рекао да ће у супротном доћи до оружаног сукоба. Са дужним поштовањем наводи на закључак да је то једина могућност да до сукоба не дође између две савезничке војске.

Швабић је уручење ноте поверио професору Универзитета у Београду, инжењерском капетану Милану Нешићу. Његов задатак је био да нађе команданта италијанске дивизије и да му је уручи и усмено га обавести да његов командант потпуковник Швабић озбиљно намерава да на сваки начин, оружјем, спречи напредовање италијанске војске.

Капетан Нешић је добио упутство и овлашћење да, као представник савезничке војске, преговара са италијанским командантом и да се понаша и поступа као домаћин у својој земљи – новој Краљевини СХС. Представник савезничке војске указао је и на проблеме које је на путу уочио и захтева да се они отклоне. Достојанствено и одлучно понашање и пријатељски, а одлучан захтев једино је примеран у оваквој ситуацији. Тако се капетан Нешић и понашао. Када се вратио, у рапорту своје команданту саопштио је да је командант италијанске дивизије пристао на захтев српске стране, да је зауставио напредовање својих јединица, а да ће се повући на предвиђену вододелницу Соча–Сава када добије одобрење својег Гене-

ралштаба, који се налази у Трсту. Захтевао је и постигао да се Италијани не понашају према словеначком становништву као окупатори већ као савезничка војска, да словеначко становништво на својим кућама, уместо италијанске заставе, постави тробојнице, заставе нове државе Краљевине СХС, да објекте које су Италијани реквирирали врате власницима и надокнаде им учињену штету, да материјална средства која су остала од аустроугарске војске не одвлаче у Италију, већ да их оставе новој држави, да за објекте које су запосели плате надокнаду становништву.

Потпуковник Швабић је, после пријема извештаја – рапорта од капетана Нешића, отишао са њим у Дежелну владу Словеније, како би их упознао са новонасталом ситуацијом, тј. да им саопшти да је испунио обећање које је дао председнику Погачнику да Италијани неће ући у Љубљану и да је та опасност отклоњена. О томе потпуковник Швабић каже: „ Морам да признам да сам после оваквог извештаја г. Нешића дануо душом. Један огроман терет пао је са мојих леђа. Кроз цело моје тело је слично струји прошао осећај највеће радости..., што ми је он у том тренутку изгледао као анђео спаситељ.”

То само потврђује чињеницу да је сва одговорност за успех била и остала на њему, да је Швабић био тога свестан и да је успех једино тако и доживео. Од кога је то капетан Нешић спасавао команданта Швабића? Од одговорности, јер је операција одбране Љубљане била само његова одлука, а извођачи су били његови официри и војници. Само би он био одговоран за неуспех. Потпуковник Швабић је успео да, смелом одлуком и демонстрацијом војне силе, распоређене на доминантним положајима, користећи расположива средства, дипломатском оштром нотом и вештином преговарача, без могућности друге стране да маневрише, оствари војничку победу – победу без проливане капи крви. Тај подвиг припада њему, као и официрима и војницима 26. српског пешадијског пука.

„Хвала милостивом Богу промуцах, а затим са г. Нешићем појурим ка Дежелној Влади. Улазећи на заседање видех да су били сви чланови Владе присутни. Господин Погачник са пружене обадве руке ми приђе, видевши на мојем радосном и насмејаном лицу да је све у реду. Господин Нешић је тачно и детаљно приказао ситуацију до његовог повратка. Господа чланови, очигледно задовољни постигнутим резултатом, честитали су и захвалили нам, а преко нас и Србији. Осећај радости је кулминирао.”

Све се то могло видети и из писања тадашње штампе. Тако су загребачке Пучке новине бр. 3 од 19. новембра, поред осталог, написале: „Срби су за спас нашег јединственог југословенског народа учинили више него што се могло очекивати. Срби су предузели одлучан корак против Италијана упркос томе да је могло доћи до рата између Србије и Италије, а у првом реду за спас и срећу нас Хрвата и Словенаца. Брат Србин толико воли Хрвата и Словенца и помаже нам иако би морао поново да ратује и крв пролива за ослобођење своје браће.”

Љубљанчани су се захваљивали организовано и спонтано. Организовали су величанствене манифестације испред Домобранске касарне где је био смештен 26. пешадијски пук, као и у позоришту за време представе „Дивљи ловац”, о чему „Словенски народ” од 16. новембра пише: „На дивне поздраве Србима од свих гледалаца на Србе се сасу цвеће. У жупановој ложи устаде Српски заповедник, сада већ свима познат и популаран потпуковник Стеван Швабић. Његова беседа је била тако силна као из камена исклесана. Сви смо били убеђени да тако може говорити само човек који је Италијанима тако енергично подвикнуо: „Стој.” Швабић о томе ка-

же: „На крају мог говора, проломио се силан аплауз у позоришту и дуго се из свих грла орило : „Живели Срби, живела Србија. И сада сам, после десет година, под утисцима оних дивних манифестација, оног превеликог одушевљења и радости, које је тада стварно испунило сваки кутак наша братска срца и душу.”

На годишњицу доласка Срба у Љубљану новине „Словенац”, у чланку под насловом „Годишњица ултиматума потпуковника Швабића” пишу: „Бурни и опасни били су дани у месецу новембру 1918. године за опстанак Словеније. Пола милиона војника, који су бацили оружје на Пиави ваљало се преко наших крајева. Њима су следили 'победоносни' опијени Италијани, који нису марили за демаркациону линију. Они се приближавају Љубљани у намери да је заузму, као и Трбовље и Зидани Мост. Овај циљ нашем 'победоносном суседу' уништио је човек који је вредан да га данас поменемо. За нас би биле страшне последице ако би Италијани заузели Љубљану и продрли до Саве и даље преко ње. Тај човек је потпуковник Швабић. Словенија ће њега задржати у вечитој и благодарној успомени, посебно Љубљана којој је дао сву своју моћ и свој утицај.”

„Словенски народ”, поред осталог, пише: „Од када Словенија постоји није било критичнијих дана од 5. до 20. новембра 1918. године. У том бурном времену дошао је човек, који није из наших крајева, али заслужује да га називамо „Спаситељем Словеније.” Био је то коњички потпуковник Стеван Швабић.

Председник Дежелне владе господин др Брејц је 5. новембра 1919. послао телеграм следеће садржине: „Покрајинска Влада се на дан прославе годишњице нашег ослобођења сећа и захваљује Вам за ваше велике заслуге у одржавању реда и мира у првим данима слободе. Словенски војници су узимали за пример Вашу јуначку жртву. Кратко време које смо имали част да боравите у нашој покрајини остаће у вечној успомени. Нека Вас Бог поживи. Председник Покрајинске Владе др. Брејц с.р.”

У предлогу Владе Словеније за доделу одликовања за учињено дело од 25. априла 1920. године, поред осталог, пише: „Потпуковник Стеван Швабић је приликом преврата имао за Словенију, а посебно за Љубљану велике заслуге. Оставши у Љубљани формирао је чете од српских ратних заробљеника који су се враћали из заробљеништва и који су се њему прикључили. Он их је наоружао и помогао у тешком раду које је морала прва Народна Влада да уради. Влада је тада имала на располагању само шачицу одушевљених и вредних Словеначких официра, који су Влади били једина подршка. Једине вредне чете на које се Народна Влада могла ослонити били су Швабићеви војници. Они су савесно и пожртвовано обављали поверене им послове, посебно на Љубљанском колодвору (железничкој станици) где су разоружавали војнике аустро-угарске армије који су се враћали са италијанског фронта. Одржавали су ред и мир и спроводили аустријску војску, чували заплењени материјал, као и интервенисали где је било потребно. Зато им много хвала. Много пута су спречили пљачку, разбојништва итд. Служили су као пример и углед словеначким војницима. И тако непосредно утицали на њих.

Када су италијанске снаге 14. новембра зазеле Врхнику, потпуковник Швабић је послао парламентарца заповеднику италијанских трупа у Логатец да му јави да на другој страни стоје српске чете које ће, ако буде требало, силом спречити њихово даље продирање. Потпуковник Швабић је саставио Ноту у оштром тону против њиховог надирања. Нота је имала веома добар učinak. Италијани су намеравали да освоје Љубљану и Трбовљанске руднике угља, али били су заустављени. Потпуковник Шва-

бић је у том критичном тренутку сопственом иницијативом постигао неочекивани успех. Народна Влада је са највећом захвалношћу одобрила његов корак.

Швабићева вредноћа, енергија и пожртвовање, заједно са својим четама, помогла је у првим данима преврата да одржава мир и ред, да разоружава бивше аустро-угарске војнике који су пролазили кроз Љубљану и да заплени много ратног материјала. Тиме је стекао велики углед и поштовање код народа који му је доделио признање приликом његовог одласка. Земаљска Влада за Словенију је предложила да се потпуковнику Швабићу за његове заслуге и успехе у Љубљани додели заслужено одликовање. Председник Владе др. Брејц.

Предлог за одликовање је био прихваћен и потпуковник Швабић је био одликован Орденом белог орла четвртог степена.

Оцењујући тадашњу стратегијску ситуацију на италијанском фронту Швабић истиче: „На фронту према Италијанима тад су биле две веома важне стратегијске тачке које је требало пошто пото задржати. Те тачке су Љубљана и Ријека. Ја сам Љубљану одржао.”

У својим успоменама на те историјске дане написао је и: „Са овако формираним трупима, одмах сам приступио реализацији следећих задатака:

1. Разоружао сам све војнике аустро-угарске Армије који су се враћали са италијанског фронта и преко Љубљане и околине одступаху, отправљајући их одмах у Аустрију и Мађарску.

2. Обезбедио и стражама осигурао све магацине и прикупљени ратни материјал, који је био представљао вредност у милијардама, не само у Љубљани већ и њеној околици, као Врхники, Камнику, Трбовљу итд.

3. Зато сам највећи ред и потпуно осигурао не само државну, већ и приватну имовину од разбојничких банди, пљачкаша и оних војника који беху познати под именом 'Зелени кадар'.

4. Омогућио сам најбрже отправљање разоружаних војника у Аустрију и Мађарску и рашчишћавање железничких станица и пруга да не било загушавања. На Љубљанској железничкој станици поред осталих овај посао вршили су моја два моја вредна, енергична, умешна и ваљана официра и то: господа Михаило Кујунџић, сада потпредседник Народне Скупштине Србије и господин Данило Трифунац, учитељ. Они су даноноћно бдили да се овај важан посао одвија како треба. Њима су помагали извештан број ванредних словеначких официра, међу којима се својом ревношћу нарочито истицао један растом омањи потпуковник, чијег се имена нажалост не сећам.

5. Омогућио сам рад и завео ред у руднику Трбовље. У овом руднику у којем је тада, колико се сећам, било око пет хиљада рудара. Упутио сам једну чету под командом вредног и енергичног капетана. Илије Панића, који је својом строгошћу, правичношћу и умешношћу успео да радници у миру и реду продуже рад.

6. Појединим војничким деловима, затворио сам и обезбедио све правце који воде од Италије ка Словенији и на овим правцима увео даљно и блиско извиђање.”

О свему томе говоре написи у новинама тог времена. Тако је у новинама „Словенски народ” на десетогодишњицу доласка потпуковника Швабића, његових официра и војника, када су се емоције умириле и када се могло говорити на основу чињеница, др Алојз Кокаљ, поред осталог, рекао: „Онда је небо имало милости за заслепљени Словенски народ и послало му анђела спасиоца. Анђели спасиоци су били српски официри – јунаци и српски војници – соколи, које је судбина баш тада

ослободила вишегодишњег ропства. Ови момци – јунаци на путу из ропства, зауставили су се у Љубљани, иако су били годинама одвојени од своје Отаџбине, нису журили својим порушеним домовима. Остали су у нашој средини и добровољно узели на своја леђа извршење оних задатака које би морали ми сами обавити. На челу тих јунака је потпуковник господин Стеван Швабић, чије ће име остати златним словима записано у аналима наше историје. Потпуковник Швабић је код нас преузео тешку службу јавне безбедности. Поред наших пожртвованих железничара, ми морамо бити највише захвални њему и његовим јунацима, што талас војске у повлачењу није порушио наше градове, варошице, села и житна поља. И не само то. Одмах иза војника који су се повлачили били су непријатељи који су се налазили неколико километара преко такозване Демаркационе линије. Било је питање само неколико дана, можда неколико сати, па да се у Љубљани појаве синови Апенина. Ко нас је поштедео од овако велике несреће? Ко је био наш анђео спасилац?

То је био коњички потпуковник Стеван Швабић са својим јунацима! Док смо ми Словенци спавали, он је над нама бдио. Сакупио је своје јунаке, топло их је поздравио и хитао према 'победиоцу' да му са картом у руци да неколико другачијих упутстава. Ову своју намеру је и извршио. Упућен на један веома јасан начин од стране потпуковника Швабића, 'победник' је иако нерадо увидео да је прешао преко демаркационе линије и био је присиљен да се на њу врати. Овај историјски догађај је био врло драматичан!

Потпуковник Швабић се после ове акције, која је била крунисана потпуним успехом, вратио у Љубљану и једино њему и његовим јунацима можемо бити захвални што нисмо добили непозване госте којих се не би тако брзо, а можда ни никада ослободили. Љубљана Швабићу дугујемо неописиву захвалност."

Поджупан Љубљане господин др Иван Становник је, 23. августа 1923. године, обавестио потпуковника Швабића да је улица поред коњичке касарне у Љубљани добила по њему име – Швабићева улица.

На крају свог написа, на десетогодишњицу доласка у Љубљану, Швабић скромно закључује: „Све ове похвале које су Словенци упутили мени такође припадају и вама. Исто тако заслужују похвалу и народно признање и она господа официри и чиновници браћа Словенци који су тада заједно са нама радили и помагали да се створи наша данашња домовина Краљевина СХС."

Сви они који су препознали историјски тренутак у којем је настајала нова држава, формирао се народ, одредиле границе, сви који су учествовали дајући при томе максималан допринос за реализацију својих снова, заслужују трајно обележје. У том историјском тренутку народ је изнедрио три великана који су видели даље од осталих. То су били визионари и државници који заслужују једнако признање.

Тада су из народа изникла три великана. То су: Рудолф Мајстер, који је одредио северну границу нове државе, Михајло Пупин, који је одлучујуће утицао да Горењски кот са Триглавом припадне Словенији и потпуковник Стеван Швабић са својим јунацима који су зацртали западну границу и одбранили престоницу нове словенске државе.

Незабележен је случај у историји да су заробљеници, не одлазећи кућама после вишегодишњег ропства, масовно силазили са воза и остајали да помогну у најкритичнијем тренутку. Тај случај масовног остајања ратних заробљеника да помогну браћи деловао је на одлуку за прикључивање следећих група заробљеника, што се наставило све до краја 1918. године.

Словеначки народ је у послератном времену, подизањем монументалних споменика ослободиоцу краљу Петру I и ујединитељу краљу Александру у Љубљани и Трбовљу, одао захвалност и српским ратницима који су се 1918. и 1919. године борили заједно са Словенцима и другима за формирање и опстанак државе Словеније. Тиме је одато признање и потпуковнику Швабићу, његовим официрима и војницима, добровољцима који су своја патриотска осећања ставили изнад личних интереса.

Италијани су у Другом светском рату прво срушили та два споменика, јер су их подсећали на пораз у Првом светском рату када су изгубили борбу за Љубљану. Рушењем су гађали у народни понос и друга домољубна осећања.

Расути гробови на обронцима Корушке и Штајерске говоре да је словеначки народ захвалан тим јунацима који су били спремни погинути за њихову домовину и слободу када је народу било најтеже.

Подизање споменика потпуковнику Швабићу и његовим саборцима у Љубљани допринело би још бољим односима словеначког и српског народа. Било би то трајно сећање на допринос српског војника слободи и стварању словеначке државе.

Литература

- [1] Група аутора, *Словенска новејша згодовина*, 1. део, Љубљана, МК, 2005.
- [2] Лојзе Уде, *Бој за северно словенско међо 1918/19*, Марибор 1967, Корошко впрашање, Љубљана 1976.
- [3] Швајцер Ј. Јанез, *Словенска војска 1918 – 1919*, Љубљана, ПД 1990.
- [4] *Згодовина Словенцев*, стр. 608–613, боји за меје, Љубљана.
- [5] Здравко Сенчар, *Војне акције у Корушкој 1918/19*, Београд, 1950.
- [6] Владо Стругар, *Српска војска у заштити југословенског простора крајем године 1918*.
- [7] Божо Репе, *Содобна згодовина* (Згодовина за 4. летник гимназије), стр. 86.
- [8] *Хистријска трагања*, свеска бр. 3, Институт за историју, Сарајево, 2009.
- [9] Марјан Ф. Крањц, *Рат после рата – допринос српских добровољаца у борби за словенску северну и западну границу 1918/19*, Бој за Корошко, приспевек српских простовољцев, Кдо је 1918 зауставио Италијане на Врхники.
- [10] Душан Нечак и Божо Репе, *Орис содобне обче ин словенске згодовине*, Љубљана, 2003.
- [11] *Војна енциклопедија*, књига IV, стр. 105, Београд, 1972.
- [12] Лојзе Перич, *Бој за словенско северно мејо в летих 1918 –1919 на Штајерском ин Корошкем*, Знамење 5/6 2007.
- [13] Урош Липушчек, *Сакро Егоизмо*, стр. 343, Љубљана, 2014.
- [14] *Словенски биографски лексикон*.
- [15] *Енциклопедија Словеније*, књига 13, МК, Љубљана.

Часописи

- [1] *Словенски народ*, од 7. и 16. новембра, 2. октобра и 2. децембра 1918. и 30. октобра 1928.
- [2] *Политика*, од 2.,3. и 14. новембра 1928, 15. и 16. новембра 1968.
- [3] *Пучке новине Загреб*, страна 4, новембар 1918.
- [4] *Наш род*, 1934/35, лето 6, страна 5.
- [5] *Дело*, од 13. априла 1994.
- [6] *Словенец*, од 15. и 16. новембра 1918. и 23. јануара 1935.